

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ „O ABORDARE
CULTURALĂ A CORUPȚIEI. RELEVANȚA
PERCEPȚIILOR ASUPRA CORUPȚIEI PENTRU
PREVENIREA FENOMENULUI”
CEA DE-A TREIA ÎNTÂLNIRE A MEMBRILOR
PROIECTULUI DUBROVNIK, 17–21 IANUARIE 2008

ANA MARIA PREOTEASA

*A*ceasta este o prezentare a unei întâlniri internaționale a unui grup de cercetare în domeniul corupției care tratează „Criminalitatea ca problemă culturală”. Lucrările prezentate în timpul întâlnirii sunt trecute în revistă și sunt descrise concluziile de cercetare, cu accent pe metodologia utilizată, datele colectate și modelele explicative ale corupției care au rezultat din studiile membrilor consorțiului.

Cuvinte cheie: conferință, corupție, percepții, Grounded Theory, modele explicative ale corupției.

În perioada 17–21 ianuarie 2008 s-a desfășurat la Dubrovnik, Croația, cea de-a treia întâlnire a Consorțiului proiectului internațional „Crime as a Cultural Problem. The Relevance of Perceptions of Corruption to Crime Prevention. A Comparative Cultural Study in the EU-Accession States Bulgaria and Romania, the EU-Candidate States Turkey and Croatia and the EU-States Germany, Greece and United Kingdom” („O abordare culturală a corupției. Relevanța percepțiilor asupra corupției pentru prevenirea fenomenului. Un studiu cultural comparativ în statele în curs de aderare la UE, Bulgaria și România, statele candidate, Turcia și Croația și statele membre, Germania, Grecia și Marea Britanie”).

Proiectul este finanțat în cadrul Programului Cadru 6 al Comisiei Europene și este coordonat de Universitatea Konstanz din Germania. Consorțiul mai include Universitatea din Tübingen, Germania, Centrul de Strategii Liberale, Sofia, Bulgaria, Institutul de Cercetare a Calității Vieții (Academia Română), București, România, Universitatea Galatasaray, Istanbul, Turcia, Universitatea din Zagreb, Croația, Școala Națională de Administrație Publică și Guvernare Locală, Universitatea Panteion, Athena, Grecia și Institutul de Studii Sud-Est Europene al Universității Oxford (SEESOX), Marea Britanie. Proiectul a început în 2006 și se desfășoară pe o perioadă de 3 ani. Activitățile de cercetare includ realizarea unei

---

Adresa de contact a autorului: Ana Maria Preoteasa, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România; e-mail: anita@iccv.ro.

cercetări a percepțiilor fenomenului corupției, elaborarea unui studiu separat pentru evaluarea măsurilor anticorupție la nivel european și redactarea unui studiu comparativ sintetic pe baza cercetărilor realizate în fiecare țară.

Întâlnirea de la Dubrovnik a avut ca obiectiv prezentarea rezultatelor de cercetare ale celor 7 echipe participante în proiect și planificarea următoarei etape. Acest articol are ca obiectiv analiza contribuțiilor metodologice și principalele rezultate obținute. În această etapă a proiectului s-au realizat studii empirice pe bază de interviu cu reprezentanții a 6 grupuri de experți – persoane din instituții și din societatea civilă, inclusiv cu reprezentanți ai mass-media, care sunt angrenați în eforturile pentru prevenirea corupției. Cele 6 grupuri sunt: economic, politic, societate civilă, mass-media, poliție și justiție. Obiectivele au fost: identificarea modelelor perceptuale, rezultate din analiza interviurilor, inclusiv analiza definițiilor date fenomenului de corupție, a explicațiilor furnizate de către experți dar și a propunerilor de strategii anti-corupție. Pentru analiza interviurilor realizate s-a folosit tehnica analizei de conținut utilizându-se software-ul Atlas-Ti.

Studiul realizat în Bulgaria a fost prezentat de cei doi autori: Dr. Daniel Smilov și Rashko Dorosiev (Centrul pentru Strategii Liberale Bulgaria). Obiectivul cercetării echipei bulgare a fost acela de a construi un model explicativ pentru o mai bună înțelegere a fenomenului corupției din Bulgaria. Rezultatele cercetării lor au identificat două tipare capabile să definească fenomenul corupției: modelul rațional și cel cultural. Modelul rațional definește corupția prin scopurile persoanei care face abuz de putere, iar cel cultural o asociază cu valorile moștenite din regimul comunist. Cele două nu sunt exclusive ci împreună vin să explice amploarea fenomenului și să creeze baza pentru viitoarele politici anti-corupție. Strategia identificată de autori pentru combaterea corupției are ca dimensiune principală concentrarea pe fenomenul de „mică corupție” (petty corruption), încercând să se corecteze astfel valorile individuale și sociale moștenite.

Dr. Iuliana Precupețu (Institutul de Cercetare a Calității Vieții) a făcut cunoscute rezultatele studiului realizat în România. Cadrul metodologic care a servit la proiectarea cercetării a fost dat de grounded-theory. S-a pornit de la premisa că definițiile corupției nu pot fi surprinse prin intermediul cercetării de tip cantitativ, ci pot fi descoperite pe baza unei abordări de „jos în sus”, prin reconstruirea semnificațiilor pe care oamenii le atribuie corupției. Cercetarea nu a avut ipoteze, ci a pornit de la date empirice, pentru a construi propria teorie. Rezultatele de cercetare s-au organizat într-o complexă schemă explicativă ce include cauzele, consecințele dar și măsurile anti-corupție menționate de experți. Pentru interpretarea interviurilor s-a folosit o tehnică de analiză în profunzime utilizând software-ul Hamlet și s-au identificat patru mari „lentele prin care se privește corupția”: discursul ambivalent cultură/instituții, cultural, educațional și cel al realității politice. O concluzie a studiului este că realitatea socială românească este privită ca o „societate cu două viteze”: diferențele dintre sectoarele public și privat și cea de a doua scăderea coeziunii, consecință a polarizării economice și sociale. Din punct de vedere metodologic, autoarea atrage

atenția la finalul prezentării sale asupra relevanței metodei subliniind beneficiile de ordin pragmatic, utilitatea pentru o înțelegere diferită a fenomenului corupției.

Prezentarea Universității Galatasaray din Istanbul (autori Zeynep Sarlak, dr. Bulent Bali) a conținut un raport descriptiv al rezultatelor de cercetare obținute ca urmare a analizei de conținut a celor 12 interviuri realizate cu experți. Se detașează explicațiile culturale ale corupției: percepția „coruptă” a loialității, valorizarea crescută a relațiilor de rudenie, prietenie (nepotism) dar și explicațiile legate de sfera economică: trecerea de la semi-capitalism la capitalism deplin. Un model explicativ al corupției „mari” este cuprins în triungiul Politică-Birocrație-Afaceri și în cadrul prezentării a fost exemplificat prin două cazuri clasice din Turcia: TurkBank (primul caz de devalizare „mână în mână” cu crima organizată) și Cazul Mercimek (primul caz de implicare a noii clase capitaliste în corupție). Implicațiile pentru politici ale studiului au două direcții: una educațională de modificare a valorilor printr-o promovare a valorilor morale și universale și una instituțională de urmărire a aplicării legislației existente dar care nu se respectă.

Studiul realizat în Croația a fost prezentat de către dr. Aleksander Stulfhofer și dr. Kresimir Kufrin de la Universitatea din Zagreb. Cele 16 interviuri cu experți au fost interpretate folosindu-se codificarea deschisă și considerându-se fiecare interviu o „unitate hermeneutică independentă”. Explicațiile identificate prin cercetare sunt legate în primul rând de fenomene macrosociale: tranziția la economia de piață, starea post-război și apoi de o componentă culturală specifică zonei (tradiția darurilor) și de o criză a sistemului de valori. Fenomenul corupției este perceput ca „fenomen inflamant” de către mass media în dorința de a se obține știri senzaționale și este asociat în special spațiului public (sistemul sanitar, justiție, administrație locală, politică). Sentimentele de insecuritate socială, de nedreptate și inegalitate sunt asociate cu corupția. Rezultatele obținute prin cercetare au permis identificarea a șase ideal tipuri de reprezentare a fenomenului corupției (modelul relațiilor publice, modelul expert, modelul problematizării negative, modelul drepturilor omului, modelul pragmatic și modelul ignorării fenomenului).

Din Grecia, Universitatea Panteion din Atena și Centrul Național pentru Administrație Publică și Guvernare Locală sunt parteneri în cadrul proiectului, iar autorii raportului și ai prezentării au fost prof. dr. Effi Lambrapoulou, Eleftheria Bakali și Nikos Papamanolis. Principalele cauze identificate prin cercetare ale fenomenului corupției sunt: gradul scăzut de educație a populației, degradarea valorilor sociale, dar și calitatea scăzută a politicianilor și implicit discreditarea statului. Ca soluții și strategii de politici anti-corupție au fost menționate: o reformă administrativă și legislativă prin care să se elimine contactul între cetățean și funcționarul public (informatizarea totală), modernizarea justiției și delimitarea administrației publice de sistemul politic.

Prezentarea studiului Germaniei a fost realizată de dr. Kostandinos Maras (Universitatea din Tübingen), profesor Dirk Tanzler (Universitatea din Konstanz) și dr. Angelos Giannakopoulos (Universitatea din Konstanz). Rezultatele cercetării au arătat că fenomenul corupției se asociază în special cu fenomenul politic.

Obținerea de posturi în aparatul politic este asociată cu comportamente considerate ilegite în societate (nepotism, favoritism, mașinațiuni politice și corupție). La nivel economic se definește conceptul de „corupție structurală”: creșterea performanței economice se realizează prin nerespectarea legislației (de exemplu cucerirea de noi piețe) sau avansarea în carieră nu apare dacă se respectă regulile de fair-play. Grupul de experți ai societății civile includ strategiile anti-corupție în cadrul procesului de reformă și subliniază importanța transformărilor instituționale dar și schimbarea mentalităților socioculturale ca factori esențiali în combaterea corupției.

Studiul din Marea Britanie (realizat de Kalin Ivanov și dr. Sappho Xenakis, Centrul de Studii Europene, Oxford) a pornit de la întrebarea de cercetare „De ce în Marea Britanie se consideră a nu exista fenomenul corupției?”. Rezultatele au arătat că există cazuri de corupție, izolate și individuale, nu se poate vorbi despre un fenomen generalizat, dar la nivel de societate nu se dorește investigarea lor „Corupția este subdimensionată și nepedepsită în UK”. Nu se poate vorbi despre corupția mică (*petty corruption*), întrucât funcționarii publici au salarii mari și în general un nivel ridicat de trai, iar oamenii obișnuiți nu au experiențe de corupție în viața de zi cu zi. Au existat însă cazuri de mare corupție (comisionul ilegal dat de BAE Systems diverșilor responsabili din mai multe țări ale lumii, între care și Marea Britanie). Concluzia autorilor studiului este că fenomenul corupției are în Marea Britanie cauze individuale (obținerea unor avantaje) și sistemice.

Cele șapte rapoarte prezentate la întâlnirea de la Dubrovnik, diferă în funcție de specificul fiecărei țări dar au în comun câteva concluzii: cauzele corupției sunt atât individuale (culturale, nivel economic) cât și macrosociale sau macroeconomice (legate de tranziție, menținerea proprietății publice, schimbări sociale, război); strategiile anti-corupție amintite sunt fie direcții educaționale (de creare și modificare a valorilor individuale) fie instituționale (legislative sau de aplicare corectă a normelor existente).

Următoarea etapă a proiectului va conține studii de analiză a politicilor anti-corupție din fiecare țară dar și un raport comparativ pentru cele 7 țări participante.

BIBLIOGRAFIE

1. Precupețu, I., *Un proiect cu viziune inovativă: O abordare culturală a corupției. Relevanța percepțiilor asupra corupției pentru prevenirea fenomenului. Un studiu cultural comparativ în Statele în curs de aderare la UE Bulgaria și România, Statele Candidate Turcia și Croația și Statele Membre Germania, Grecia și Marea Britanie*, „Revista Calității Vieții”, nr. 3-4/2006.
2. Prezentarea proiectului *Crime as a Cultural Problem. The Relevance of Perceptions of Corruption to Crime Prevention. A Comparative Cultural Study in the EU-Accession States Bulgaria and Romania, the EU-Candidate States Turkey and Croatia and the EU-States Germany, Greece and United Kingdom*, disponibil online la <http://www.uni-konstanz.de/crimeandculture/project.htm>.
3. Prezentările *Rapoartelor Dubrovnik 17-21* Ianuarie 2008, disponibil online la <http://www.uni-konstanz.de/crimeandculture/meetings.htm>.
4. Rapoartele de cercetare științifică, 2007, disponibil online la <http://www.uni-konstanz.de/crimeandculture/reports.htm>.

This is a presentation of an international meeting on corruption that was organised by the members of a research consortium dealing with "Crime as a Cultural Problem". The various papers are mentioned and the research conclusions are briefly introduced with an emphasis on the methodology used, data collected and the explanatory models that resulted from the work of research consortium.

Key words: *conference, corruption, perceptions, Grounded Theory, explanatory models of corruption.*

